

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL

VERSENYTANÁCS

1245 Budapest, Pf. 1036.

Telefon: 472-8864 Fax: 472-8860

VJ-120/2004/35.

Ikt.:/2004

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa a **Nógrádi Béke Mezőgazdasági Ipari és Szolgáltató Szövetkezet** (Nógrád) I. rendű, valamint a **Berkenye Faluszövetkezet** (Berkenye) II. eljárás alá vonttal szemben gazdasági erőfölénnyel való visszaélés, valamint versenykorlátozó megállapodás miatt indult versenyfelügyeleti eljárásban, nyilvános tárgyaláson, meghozta az alábbi

határozatát

A Versenytanács megállapította, hogy az eljárás alá vontak 2003 december 22-én a gazdasági verseny korlátozására alkalmas megállapodást kötöttek az I. rendű eljárás alá vont által termeltetett biomálna értékesítésére vonatkozóan.

Egyéb tekintetben az eljárást megszünteti.

E határozat felülvizsgálatát az ügyfelek a Fővárosi Bírósághoz címzett, de a Versenytanácsnál benyújtandó keresettel kérhetik.

I.

Az eljárás megindítása és előzményei

1. Az eljárást megelőzően, a Natur Life Kft. bejelentése nyomán a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) tudomására jutott, hogy az I. rendű eljárás alá vont Nógrádi Béke Mezőgazdasági Ipari és Szolgáltató Szövetkezet (továbbiakban: Béke Szövetkezet) 2003 decemberében kizárólagossági jogot biztosító szerződést kötött a II. rendű eljárás alá vont Berkenye Faluszövetkezettel (továbbiakban: Faluszövetkezet) bio-málna felvásárlására. A szerződés megkötését követően, 2004 januárjában felmondta a Natur Life Kft-vel kötött, 2005. február 23-ig érvényes integrátori keretszerződést.
2. A bejelentéssel összefüggésben feltehető volt, hogy a fenti szerződés korlátozza a versenyt. Ez a magatartás – a Versenytanács szerint – alkalmas lehet a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló többször módosított 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) 11. §-ában tilalmazott versenykorlátozó megállapodás és/vagy az ugyanezen törvény 21. §-a által tiltott gazdasági erőfölénnyel való visszaélés megvalósítására. Ezért, a bejelentő jogorvoslati kérelmének helyt adva, a Versenytanács elrendelte versenyfelügyeleti eljárás megindítását.
3. A versenyfelügyeleti eljárás 2004. július 12-én indult.

II.

A tényállás

4. A Béke Szövetkezet 1952-ben alakult. 1969-ben egyesült a Berkenye Petőfi Mezőgazdasági Szövetkezettel. Fő tevékenysége a szántóföldi növénytermesztés, gyümölcstermesztés, állattenyésztés, ipari, majd 1998-tól hűtőházi, és élelmiszeripari tevékenység. Az 1992-ben bekövetkezett csődeljárás során vagyónának döntő részét elveszítette, ezért a berkenyei tagság kivált a szövetkezetből, és megalakították a Faluszövetkezetet.
5. A Béke Szövetkezet 1994 és 1998 között, részben vissza nem térítendő állami támogatással 23 hektár málnát, (ebből 17,5 hektár bio-málna, a többi konvencionális) és 10 hektár szilvát telepített. Az állami támogatásokkal összefüggésben keletkeztek azok a szerződések, amelyek alapján a Béke Szövetkezet a szóban forgó ültetvényre vonatkozóan kizárólagos termeltetési és felvásárlási joggal rendelkezik a mintegy 150 szövetkezi tag által megtermelt biomálnára vonatkozóan. A tagok és a Béke Szövetkezet közötti jogviszonyt egyrészt, az 1997 során megkötött, a gyümölcstelepítésre vonatkozó beruházási pályázatban való részvétellel kapcsolatos megállapodások, másrészt az ehhez kapcsolódó haszonbérleti szerződések határozzák meg. Ezek keretében a tagok a tulajdonukban lévő földterületeket – bérlet címén – átadták a Béke Szövetkezetnek, ezért az ültetvény a szövetkezet nyilvántartásában szerepel. A tulajdonosok a telepítés terheivel viszontbérlik az ültetvényeket a Béke Szövetkezettől 2007. december 31-ig.
6. A Béke Szövetkezet gazdálkodásában a sorozatos pénzügyi problémák miatt, teljes vagyonszűnés következett be. Pénzügyi forrás hiányában a szövetkezeti tagok üzletrészét csak a Faluszövetkezettől – főként a jelen eljárás tárgyát képező szerződés alapján – kapott összegből tudták kifizetni. A 2003. évet a Béke Szövetkezet 36,7 millió Ft veszteséggel zárta, és a 2004. évben is jelentős veszteség volt. A Béke Szövetkezetnek a vizsgálat

megindulásakor mindössze két dolgozója volt. A Béke Szövetkezetnek hűtő-tároló kapacitása nincs.

7. A Faluszövetkezet fő tevékenysége zöldség- és gyümölcsfeldolgozás. Nyolc éve foglalkozik bio-gyümölcs termesztésével és -feldolgozásával is. Helyi összefogással és állami támogatással 1994-ben 300 tonna tárolókapacitású, és 2 tonna/óra fagyasztókapacitású hűtőházat építettek. 1998-ban újabb 300 tonna tárolókapacitás, valamint fagyasztók és feldolgozó vonalak építésére került sor, ami biztosította a bio-gyümölcs feldolgozásának, fagyasztásának és tárolásának elkülönítését a konvencionális áruktól.

8. A kiválás miatt nem szűnt meg a kapcsolat a Béke Szövetkezettel, amely folyamatosan szállít a Faluszövetkezet berkenyei hűtőházába – a konvencionális mellett – bio-málnát is. A Faluszövetkezet végzi a Béke Szövetkezet földjeinek talajmunkálatait is.

9. A Faluszövetkezet pénzügyi helyzetét tekintve eredményesen gazdálkodik. A 2003. évi mérleg szerinti eredménye 17 millió Ft, nettó árbevételének (289,6 millió Ft) 71 %-a (206,5 millió Ft) export, 29 %-a (83,1 millió Ft) pedig a belföldi értékesítésből származik.

10. A Béke Szövetkezet, és a Faluszövetkezet 2003. december 22-én szerződést (a továbbiakban: Szerződés) írt alá, amelynek tárgya a Béke Szövetkezet bio-málna, illetve konvencionális málna termesztésére szolgáló ültetvényein megtermelt málna kizárólagos felvásárlási joga volt. E jogok átruházásáért a Faluszövetkezet bruttó 5 millió forintot fizetett.

11. A Szerződés 2./ pontja szerint a Béke Szövetkezet vállalja, hogy a fenti földterületen termelt málnát kizárólag a Faluszövetkezetnek értékesíti tovább. A szerződés 8./ pontja szerint a Béke Szövetkezet vállalja, hogy más felvásárlóval e területre nem köt szerződést. A szerződés kötbérfizetési szankciót tartalmaz arra az esetre vonatkozóan, ha a Béke Szövetkezet más felvásárló részére is szállítana málnát. A szerződés nem kötött ki a lejáratra vonatkozó határidőt.

12. A szerződő felek a bio-málnára vonatkozó kizárólagos felvásárlás átruházására vonatkozó szerződésüket 2004. május 11-én módosították. A módosítás a szerződés 2./ pontjában szereplő "kizárólagos" jelző "elsősorban"-ra történő változtatását jelentette, más módosítás nem történt. A szintén kizárólagosságot tartalmazó 8./ pont azonban nem került módosításra.

13. A Szerződést a felek közös megegyezéssel 2005. május 31-i hatállyal felbontották.

III.

Az érintett piac

14. A bio-gyümölcsök hagyományos termesztésű gyümölccsel nem helyettesíthetők. A feldolgozók megfelelő hűtő-tároló kapacitásokkal rendelkeznek ahhoz, hogy az ország bármely területéről felvásároljanak. Ezért a felvásárlás szempontjából érintett földrajzi piacnak az ország egész területe tekinthető. A bio-gyümölcsök közötti helyettesítés hasonló a hagyományos termesztésű gyümölcsök közötti helyettesítési kapcsolatokhoz.

15. Magyarországon ténylegesen csak a jelen eljárásban érintett Nógrád megyei területeken folyik biomálna termesztés – néhány kisebb, elszórt telepítvénytől eltekintve. Ennek az egyik oka az, hogy a bio-termesztés, vagy újabb elnevezéssel az "öko"-termesztés több éves előkészítő munkát igényel, amelynek során folyamatos ellenőrzés mellett, költséges talajjavító és más beruházások eszközlése szükséges. A korlátozott termesztés a bio-málna, illetve általában a bio-gyümölcs iránti alacsony hazai kereslettel is magyarázható.

16. A bio-termékek minőségi garanciáját a termesztési eljárás körülményeire vonatkozó tanúsítási eljárás garantálja, amelyet Magyarországon főképpen két vállalkozás, a Biokontroll Hungária Kht. és a Hungária Ökogarancia Kft. végez. Az eljárás alá vontak termékeinek tanúsítását a Biokontroll Hungária Kht. végzi.
17. A biomálnának nincs számottevő hazai kiskereskedelmi piaca, ezért szinte a teljes éves termés, mélyfagyasztott formában exportra kerül. A legfontosabb fogyasztó (és egyben importáló) országok a fejlettebb és gazdagabb nyugat-európai országok, amelyek közül kiemelhető Anglia, Svájc, Németország, Franciaország, Norvégia, Svédország. Biomálna termesztéssel számos európai országban is foglalkoznak. A legjelentősebb ültetvények – Magyarországon kívül – néhány dél-európai országban, illetve Lengyelországban és Finnországban vannak. Az exportra nem kerülő bio-málna – jelentősen alacsonyabb áron – hagyományos (gurulós) málnaként értékesíthető a magyar piacon is.
18. Magyarországon jelentősebb bio-málna ültetvénnyel csak az eljárás alá vontak tagsága rendelkezik. A 2004. évben 20 gazdaságnak volt „ökológiai státuszú” málnaterülete. Az összes bio-málna ültetvény nagysága kb. 60 hektár, melynek 67 %-a (40,3 hektár) az eljárás alá vontak tagságának tulajdonában van, egymással szomszédos településen (Nógrád megyében), 33 %-a (19,7 hektár) pedig 18 gazdaság között oszlik meg. A Béke Szövetkezet 17,5 hektáron, a Faluszövetkezet 22,8 hektár területen integrálja a bio-málna termesztést, vásárolja fel tagjaitól a termést.
19. A bio-málna termesztése sajátos és – a hagyományos gyümölcsstermesztéshez képest – különleges körülmények között folyik. A bio- (öko-)körülmények különleges minőségű termesztési feltételek folyamatos biztosítását feltételezi, amelynek tanúsítására erre szakosodott vállalkozást kell felkérni és megbízni.
20. Az eljárás alá vont szövetkezetek tagjait a korábban felvett állami támogatással összefüggésben keletkezett szerződéses kötelezettségek is terhelik a szövetkezet felé. Az állami támogatással összefüggésben a Béke Szövetkezetnek is kötelezettségei keletkeztek a termelők által megtermesztett bio-málna felvásárlására vonatkozóan. A Béke Szövetkezet pénzügyi-anyagi helyzetének folyamatos romlásából arra lehet következtetni, hogy gazdasági tevékenységének befejezésére (felszámolására) készül, de ezt – legalább 2007-ig – a korábban felvett állami támogatásokkal kapcsolatos termeltetési-felvásárlási-integrátori kötelezettségei nem teszik lehetővé. Ezzel összefüggésben tett kísérletet a szövetkezeti üzletrészek egy részének kifizetésére, amelynek forrását a Szerződés biztosította. A kapott pénzből azon szövetkezeti tagok üzletrészeit fizették ki, akiknek nincsenek málna ültetvényeik, de korábban ők is hozzájárultak a málna ültetvényekbe történő beruházás-fejlesztés
21. A Békeszövetkezet tagjai által termesztett bio-málna jelentős részét – a szövetkezet és a Natur Life közötti szerződések keretében – a Natur Life Kft. vásárolta fel. A fennmaradó részt korábban is a Faluszövetkezetnek értékesítették, amelynek erre alkalmas tárolókapacitása és értékesítési lehetőségei voltak.
22. A Szerződést követően került felmondásra 2004-ben a Natur Life és a Békeszövetkezet közötti integrátori szerződés. A Faluszövetkezet már 1998-ban felbontotta a Natur Life Kft-vel korábban megkötött integrátori szerződését. Ennek eredményeképpen a Natur Life Kft. lehetősége megszűnt arra vonatkozóan, hogy – integrátori szerepkörben – szövetkezet tagságát alkotó bio-málna termelőknek (a két szövetkezettel egyeztetett) ajánlatot tehessen a felvásárlásra vonatkozóan. A Natur Life Kft. ezt követően elsősorban a két szövetkezeten keresztül juthatott bio-málnához, bár a termelőknek történő közvetlen felvásárlási ajánlattételre az elvi lehetősége megvolt. A szövetkezetekkel való integrátori szerződések

felbontását részben megelőzően, részben pedig követően a Natur Life Kft. és a szövetkezetek közötti üzleti kapcsolatok megromlottak.

IV.

A piaci szereplők nyilatkozatai a közöttük lévő üzleti kapcsolatok megromlásának okaira vonatkozóan

23. A *Béke Szövetkezet* a tagjaitól felvásárolt bio-málnát nem kizárólagosan a Natur Life Kft.-nek adta el, hanem szerződéses kapcsolatban állt a Faluszövetkezettel is. A felszámolás fenyegetésében, az üzletrészek kifizetéséhez forrást teremtendő, más lehetőség hiányában 2003. december 22-én, pénzfizetés ellenében Szerződést kötött a Faluszövetkezettel, melynek értelmében a 2004. évi felvásárlási szezontól kezdődően kizárólag a Faluszövetkezetnek értékesíti a bio-málnát. Ezt a lehetőséget korábban felajánlotta a Natur Life Kft.-nek is, aki azonban ez elől határozottan elzárkózott. A Szerződés semmilyen hátrányt nem jelent a termelőknek, mivel továbbra is megkapják a bio-málnáért adható legmagasabb árat, melyet közösen állapítanak meg, és a Faluszövetkezet továbbra is biztosítja a műveléshez szükséges feltételeket. A Natur Life Kft. 2003-ban, ígérete ellenére nem fizette ki a délelőtti, kilónkénti 5 Ft-os felárat, és a súlyvesztést, összesen 320 ezer Ft-ot (20/e. sz. iratjegyzék) a termelőknek, amit helyette a Szövetkezetnek kellett kifizetnie, továbbá nem szolgáltatott vissza 2600 db málnás rekeszt sem. A Béke Szövetkezet a 2004. évi málnaszezon kezdetét megelőzően, több ízben küldött írásos felszólítása, valamint a személyes tárgyalások ellenére a Natur Life Kft. továbbra sem teljesítette kötelezettségeit, annak ellenére sem, hogy annak megtörténte esetén, a kizárólagossági szerződés ellenére, a Szövetkezet hajlandó lett volna, a korábbi üzleti kapcsolat folytatására, és ennek keretében négy-öt vagon bio-málna biztosítására. Legutoljára 2004. július 16-án kínált fel málnát (23. sz. iratjegyzék) megvételre írásban, amikor is még több mint 50 tonna málnát szállíthatott volna el, melyet más vevőknek kellett eladni. A fentiek miatt, és egyéb problémákból adódóan kérdésessé vált a további együttműködés fenntartásának indokoltsága.

24. A *Faluszövetkezet* szerint a 2003. december 22-én kelt, majd 2004. május 11-én módosított Szerződés egy keretszerződés, amelyben nem szerepelnek mennyiségek, nem szerepel ár, csak az ár meghatározásának módja. A Szerződésben a hangsúly a 3 pontban meghatározott és a Béke Szövetkezetet megillető „integrátori” jogok jövőbeni átruházásán van. Ezt a Szerződést konkretizálja – a 2004. évi szállítások tekintetében – a 2004. június 22-én kelt szerződés, amely már mennyiséget és árat is rögzít. E szerződés alapján bonyolódik a bio-málna termelése és felvásárlása a Faluszövetkezet mint integrátor és a Béke Szövetkezet tagja között. A szerződés tartalmában korrekt és megfelel annak a joggyakorlatnak, amelyek a mezőgazdasági termékek felvásárlására és vásárlására vonatkoznak. A bio-málna piacon a málnatermelők kínálják árujukat eladásra. Vevői oldalon jelenik meg a Faluszövetkezet, amely az itt folyó termelést – részlegesen – integrálja, úgy ahogy azt más mezőgazdasági termékek vonatkozásában a termelési rendszerek teszik. Ez a sajátos körülmény – az integrált termelők vonatkozásában – biztosít egy olyan helyzetet, melynek következtében a felvásárlásnál az integrátor bizonyos előnyöket élvez. Ez az előny azonban az előzetesen nyújtott szolgáltatásokon alapul. Ezen a piacon, ahol a termelők és a felvásárló (ebben a térségben a Béke Szövetkezet és a Faluszövetkezet) találkozik, bárki megjelenhet felvásárlóként. Ettől a lehetőségtől senki nincs elzárva. Az árak meghatározása – a két cég vonatkozásában – nem jelent eladási kötelezettséget a málnatermelők számára az adott áron. A két szövetkezet nem csak a tagjaitól vásárol fel málnát, hanem más termelőktől is. A termelők nem a két szövetkezet közötti szerződések keretei között végzik az

értékesítést, hanem szabadon döntenek arról, hogy a felvásárló által tett árajánlatot elfogadják-e vagy sem. Ezen a piacon más felvásárlók is tehetek ajánlatot. Ezzel a lehetőséggel azonban a bejelentő sem élt. Ezen a piacon nem jelent meg sem a Faluszövetkezet sem a bejelentést tevő Natur Life Kft. A bejelentést tevő tehát nem kerülhetett olyan piacon hátrányos helyzetbe ahol meg sem jelent, meg sem próbált megjelenni. Egy felvásárló cég pedig szabadon eldöntheti, hogy kinek adja tovább az általa felvásárolt árut. Ez nem jelent hátrányos piaci helyzetet senki számára. Annál inkább nem, mert a Faluszövetkezettel kötött szerződés elemeiben megbízás jellegű, tehát a Béke Szövetkezet a Faluszövetkezet megbízása alapján végezte a felvásárlást.

25. A *Faluszövetkezet* szerint 2004. évi szezonban a Béke Szövetkezet két alkalommal is akart a Natur Life Kft-vel szerződést kötni bio nyers málna értékesítésére, amire végül is a fenti cég nem volt „vevő” (2004. májusában és 2004. júliusában a szezon közepén). A Faluszövetkezet is felkínált 50 tonna tanúsítvánnyal igazolt, akár félkész, akár kész állapotban lévő bio málnát, (11.sz iratjegyzék 3.sz. melléklete). Ezt az ajánlatot a Natur Life Kft. válasza sem méltatta. Álláspontja szerint a Natur Life Kft. észrevette, hogy az EU bio-málna egyáltalán nem, vagy csak kis mennyiségben adható el. Erre bizonyíték, hogy a Béke Szövetkezettől 2004. évben felvásárolt EU bio-málnából csak 20.160 kg-ot adtak el a budapesti PIMEX Kft-nek (4. sz. melléklet.) A többi EU bio-málnája készleten van, egyelőre¹ nincs vevő az árura. A keresleti visszaesés oka, hogy Bulgária és Szerbia valamint Lengyelország is megjelent az EU bio-málnával a Európai piacokon, és olcsóbban kínálják a bio-málnát, mint Magyarország. Az olyan cégek mint a Natur Life Export Kft, akik a málnát a termőhelytől ca. 100 km-re szállítják, és bérfeldolgozásban dolgoztatják fel, vagyis közbeékelődnek a termelő és a feldolgozó közé, már nem tudnak a konkurenciával versenyezni. Véleményük szerint ezért „lépett ki” a felvásárlásból illetve a bio-málna vásárlásból a Natur Life Kft. Amennyiben a jelenlegi piaci helyzet nem változik, az EU bio-málnát, amit a Nógrádi Béke Szövetkezettől vásároltak, valószínűleg csak csökkentett áron tudják eladni.

26. A *Natur Life Kft.* szerint a Béke Szövetkezetnek a tartozásokra, valamint a szerződéskötéstől való elzárkózásra vonatkozó állításai minden alapot nélkülöznek. (15A, 15/B, 15/C, 15/D. 21. sz. iratjegyzék) A Kft. számlákkal, fuvarlevelekkel, kimutatásokkal egyértelműen bizonyította, hogy amit a Béke Szövetkezet leszámlázott, az hiánytalanul kifizetésre került. (22. sz. iratjegyzék, számlák) A rekesztartozásokra vonatkozó állítások nem felelnek meg a valóságnak, amit bizonyít a Béke Szövetkezettel, 2003. május 12-én kötött szerződés is, melynek 8. pontja (22/a. sz. iratjegyzék) valamint ugyanezen a napon kötött másik szerződés alapján a göngyöleggel, és annak mozgatásával kapcsolatos kötelezettségek a Béke Szövetkezetet terhelik, ezért a Kft.-nek semmi köze a göngyöleghez. (22. sz. iratjegyzék) A rakodást a Szövetkezet végzi, így csak ő tévedhetett (21. sz. iratjegyzék). A bio-málna szállítására tett ajánlatok látszólagosak voltak, és elkéstek, mivel a felajánlások időpontjában már nem lehetett szerződést kötni az importőrrel.

V.

A vizsgálati jelentés megállapításai

¹ A vizsgálat időpontjában, kb. 2004. második felében.

27. A Béke Szövetkezet, illetőleg a bio-málna forgalmazás ugyanazon vertikális láncának következő fázisában a Berkenye Faluszövetkezet vevői, illetve eladói oldali gazdasági erőfölényes helyzete, hazai piaci részesedésükből adódóan, a Tptv. 22.§. (1) bekezdése alapján megállapítható, mivel az érintett piacon gazdasági tevékenységüket a piac többi résztvevőjétől nagymértékben függetlenül folytathatják, anélkül, hogy piaci magatartásuk meghatározásakor érdemben tekintettel kellene lenniük, a Natur-Life Kft.-nek, mint a Faluszövetkezet versenytársának piaci magatartására.
28. A vizsgálati jelentés megállapította, hogy a Natur-Life Kft.-nek a rekesztartozás tagadásra vonatkozó, valamint a bio-málna vásárlási lehetőségéből való kizárására vonatkozó állításait nem támasztják alá a vizsgálat rendelkezésére bocsátott dokumentumok. Az iratok szerint valószínűsíthető, hogy a Natur Life Kft. a tartozásait nem teljes mértékben fizette ki, továbbá hogy a Béke Szövetkezet nem zárkózott el a bio-málna részére történő értékesítésétől (13., 14., 20., és 23. sz. iratjegyzék). Az ajánlatok olyan időpontokban történtek, amikor a Kft.-nek még mindig lehetősége lett volna bio-málnát szállítani megrendelőjének, illetve más megrendelővel szerződést kötni.
29. A vizsgálat szerint az eljárás alá vontak védekezésében, valamint a Natur-Life Kft. által előadottak, továbbá valamennyi csatolt dokumentum alapján, sem a Béke Szövetkezetnek, sem a Faluszövetkezetnek a magatartásában, az ügylet jellegének megfelelő üzleti kapcsolat fenntartásától való indokolatlan elzárkózás, [21.§ c.) pont] valamint a versenytárs indokolatlanul hátrányos piaci helyzetbe hozása [21.§ j.) pont] miatti gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmának megszegése nem volt bizonyítható. A Natur-Life Kft. nem bocsátott a vizsgálat rendelkezésére olyan dokumentumokat (pl. írásbeli értesítést a vevőjének arról, hogy nem tud szállítani, és miért nem, a vevő levelét arról, hogy miért nem rendel tőle málnát, illetve miért nem köt szerződést, stb.), amelyek alapján következtetni lehetett volna az őt ért versenysérelemre.
30. A Natur Life Kft. által sem kétségbe vontan feltételezhető, hogy eddigi vevője azért nem kötött vele szerződést, mert más országból (pl. Lengyelország) jobb feltételek mellett tudta beszerezni a bio-málnát mint Magyarországról.

VI.

A Versenytanács döntése

A gazdasági erőfölénnyel való visszaéléssel kapcsolatban

31. A Béke Szövetkezet az állami támogatásokkal kapcsolatos körülményekre is visszavezethetően 2007-ig jogosult és egyben köteles a tagok földjein termelt biomálna felvásárlására. Hasonló jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik a Faluszövetkezet is tagjaival szemben. A két szövetkezet a biomálnára vonatkozó felvásárlási szerződésekben rögzítettek szerint meghatározott szolgáltatásokat is nyújt a tagoknak.
32. A Natur Life Kft. integrátorként, a szövetkezetekkel kötött megállapodás alapján végeztette a biomálna tanúsítását. A Natur Life a termelőkkel közvetlenül nem került szerződéses kapcsolatba, habár a felvásárlási árakat a szövetkezetek egyeztették a Natur Life Kft.-vel. A Natur Life Kft. – integrátorként – csak a szövetkezeteken keresztül, illetve velük együttműködve juthatott biomálnához. A vizsgálati jelentés alapján megállapítható volt, hogy a Natur Life Kft. – nem integrátor szerepkörben – hozzájuthatott volna biomálnához, erre a hivatkozott iratok és nyilatkozatok alapján lehetősége volt, amellyel nem élt. Ez a lehetősége a Szerződés aláírása után is, 2004 folyamán is fennállt.

33. A Szerződés jogi minősítésével kapcsolatban a Versenytanács figyelemmel volt annak előzményeire, ezen belül elsősorban azon körülményekre, amelyek a két szövetkezet és a Natur Life Kft. között üzleti kapcsolat megromlásához vezettek. A Natur Life Kft. és a szövetkezetek közötti üzleti kapcsolat tartalma a két szövetkezet által termeltetett biomálna továbbértékesítése volt, függetlenül annak jogi formájától (az integrátori szerepkörtől). Az integrátor fő funkciója jelen esetben az volt, hogy biztosítsa a termelőknek a biztos felvásárlási háttérrel, miközben a termeltetést a két szövetkezet végezte. Az integrátori szerződés – az azóta már hatályon kívül helyezett 102/2001. (XII.16.) FVM rendelet 21. sz. melléklete szerint – a Ptk. elvein alapuló olyan - egy- vagy többéves időtartamra szóló - keretmegállapodás, amelyben a szerződő felek (az integrátor és az integrált) tevékenységeiket összehangolják, a termeltetést integráltanként mennyiségben és értékben meghatározzák. Az integrátor kötelezettséget vállal arra, hogy az integrált termelőtevékenységét segíti, megfinanszírozza, az integrált igényének megfelelően a terméket felvásárolja, illetve az integrált részére különféle szolgáltatást nyújt, és a felvett agrárágazati támogatásokat az integrálttal elszámolja.

34. Az integrátori keretmegállapodás felmondásának körülményei a Ptk. alapján értékelhetők az erre indított bírósági per keretében. Versenyjogi szempontból annak van jelentősége, hogy az integrátori szerződés felmondása milyen hatással van (lehet) a versenyre. Az eljárás alá vont mindkét termeltető szövetkezet felmondta a Natur Life Kft.-vel kötött integrátori keretszerződést. Ennek versenyjogi indoka – ennek ellentmondó bizonyíték hiányában – az lehetett, hogy a saját számukra előnyösebbnek találták a termeltetett biomálna közvetlen felvásárlását és továbbértékesítését. Az integrátori szerződés felmondása önmagában nem valósíthat meg versenyjog sértést, hiszen bármely termelőnek vagy jelen esetben termeltetőnek joga van arra, hogy maga határozza meg a számára legelőnyösebb értékesítési formát. Az integrátori szerződés a fentebb hivatkozott jogszabályi meghatározás alapján is sokkal inkább az integrátorra, semmint az integráltra nézve fogalmaz meg kötelezettségeket. Az integrált dönthet úgy, hogy az integrátor által nyújtott szolgáltatásokat (a termelés segítése, finanszírozása, felvásárlása, ill. egyéb szolgáltatások nyújtása mint például esetünkben a minőség-tanúsítás) maga végzi, vagy másik gazdálkodó szervezettel végezteti el.

35. A Faluszövetkezet 1998-ban mondta fel az integrátori szerződést a Natur Life Kft.-vel, ezt követően saját maga végezte és végzi a termeltetett bio- és hagyományos málna felvásárlását és értékesítését. Önmagában az a tény, hogy a Faluszövetkezet által termeltetett málna értékesítési láncából a Natur Life Kft. ezáltal kimaradt, nem okozhatta a verseny torzulását sem a végfogyasztók (export felvásárlók), sem pedig a termelők szempontjából. A termelőkkel közvetlen – a Faluszövetkezetet nem érintően – kapcsolata a Natur Life Kft.-nek az integrátori szerepkörében sem volt, mivel a termeltetési szerződéseket a Faluszövetkezet kötötte. Nem értékelhető versenyjogi körülményként az, hogy a Faluszövetkezet a termelők felé megállapított felvásárlási árat egyeztette a Natur Life Kft.-vel. Az export felvásárlók szempontjából a helyzet legfeljebb annyiban változott, hogy – amennyiben a Faluszövetkezet területéről származó biomálnát akart vásárolni, most már közvetlenül a Faluszövetkezettel kell(ett volna) kapcsolatot létesítenie, amely lehetőséggel nem élt. (Hogy ennek milyen objektív vagy szubjektív oka volt, jelen eljárás szempontjából nincs jelentősége.) Az eljárás során nem merült fel egyik részről sem olyan tény, amely arra utalt volna, hogy a Faluszövetkezet elzárkózott volna valamely külföldi felvásárló vásárlási szándékától. Számottevő hazai biomálna fogyasztás hiányában a végfogyasztókat verseny sérelem a magyar piacon nem érte.

36. Lényegében hasonló okfejtés alapján megállapítható, hogy – ha a Béke Szövetkezet és a Natur Life Kft. közötti integrátori szerződés felmondására nem a jelen eljárás tárgyát képező

Szerződéssel összefüggésben került volna sor, akkor – pusztán az integrátori szerződés felmondása annak fényében sem lenne versenyjogsértő, ha annak következtében a Natur Life Kft. teljes mértékben kiszorul a két szövetkezet területén termeltetett biomálna felvásárlásából. Ha ugyanis ennek semmiféle érzékelhető hatása nincs a termelők, az export felvásárlók, illetve a végfogyasztók szempontjából, akkor versenysérelem hiányában az integrátori szerződés felmondása nem valósíthatna meg jogsértést.

37. Az integrátori szerződések felmondása önmagában egy vertikális típusú kapcsolat megszüntetését jelenti eladó és vevő között, amely csak abban az esetben vonható a Tpv. 21. §-a alá, ha valamelyik fél (a másikkal szemben) gazdasági erőfölényben van. A két szövetkezet és annak tagsága termelte a vizsgált időszakban a biomálna közel kétharmadát. A szövetkezetek és a tagok között, az állami támogatással összefüggésben kialakult kölcsönös jogi függőségi helyzet miatt a tagok kizárólag a szövetkezeteknek adhatják el a biomálnát. Harmadik fél számára ezért a biomálna felvásárlása – a szövetkezetek megkerülésével – legalábbis hasonló nagyságrendben kizárt.

38. A két szövetkezet – a közöttük lévő szoros gazdasági és földrajzi közelségből adódó személyes kapcsolatok ellenére – a biomálna termelésében egymás versenytársainak számítanak. A két szövetkezet külön-külön nagyjából az összes biomálna termelés egy-egy harmada felett diszponál. Ezért nem tehetik meg, hogy a másik fél várható magatartásától függetlenül folytassák üzleti tevékenységüket, amire visszavezethetően a Tpv. 22. §-ában megfogalmazott egyes feltételek hiánya áll fenn. A piacon ún. kétszereplős oligopolisztikus verseny állapotában van, amelyben egyik vállalkozással kapcsolatban sem állapítható meg gazdasági erőfölény.

39. A két szövetkezet anyagi-pénzügyi helyzetében jelentős különbségek vannak. A Faluszövetkezet a Béke Szövetkezetből történő kiválással jött létre. Ebből arra lehet következtetni, hogy nincs közöttük olyan speciális érdekkapcsolat, érdekközösség, ami közös erőfölényt alapozhatna meg, hiszen akkor vélhetően nem került volna sor a szétválásra.

40. A Versenytanács megjegyzi, hogy a gazdasági erőfölény objektív piaci helyzet, amelyet nem keletkeztethet vállalkozások közötti szerződés. A Szerződés eredményeképpen a Faluszövetkezet ténylegesen egyedül rendelkezik a két szövetkezet teljes biomálna-értékesítése felett, de ez a lehetősége nem az objektív piaci helyzetéből ered, hanem kizárólag a Szerződés hatására alakult ki, és megszűnne a Szerződés hiányában.

41. Gazdasági erőfölény hiányában az eljárás alá vontak vizsgált magatartása nem valósíthat meg gazdasági erőfölénnyel való visszaélést, ezért ebben a tekintetben az eljárás megszüntetésének van helye.

42. Megjegyzi a Versenytanács, hogy az integrátori szerződések felmondása akkor sem lenne alkalmas visszaélés megvalósítására, ha az eljárás alá vontak egyedi vagy közös erőfölénye megállapítható lenne. Erre vonatkozóan irányadó a Versenytanács Vj-10/2002. sz. eljárásban hozott határozata, amely rögzíti, hogy az üzleti viszony létrehozásához kötődő ügyekben két jogilag védett érdek között kell egyensúlyt találni. Egyfelől az erőfölényben levő vállalkozást is megilleti a tulajdonnal való rendelkezés. Másfelől a versenyjog előírásai bizonyos többlet kötelezettségeket róhatnak a gazdasági erőfölényben levő vállalkozásokra, a hatékony verseny fenntartásához fűződő közérdek védelme érdekében. A Tpv. 22. § értelmében gazdasági erőfölényes helyzetben lévő vállalkozás akkor marasztalható el az üzleti kapcsolat létrehozásától/fenntartásától való elzárkózás miatt, ha a) azt nem tudja az objektív, üzletileg ésszerű indokkal megmagyarázni; és b) a konkrét vállalkozásokat ért érdeksérelem mellett, a piacon folyó versenyre, annak hatékonyságára is érezhetően negatív hatással jár. Egy piaci szereplő kiszorítása csak akkor versenyellenes, ha ennek eredményeként a hatékony piaci

verseny csorbul. Nincs erről szó, ha egy nagykereskedelmi piaci szereplő kiesését követően a fogyasztók sem közvetlen sem közvetett negatívumokkal nem számolhatnak. A versenyjog nem a piaci szereplők létezését, hanem a hatékony, a fogyasztók számára a lehető leghasznosabb kimenetet produkáló versenyt garantálja. Jelen eljárásban a Béke Szövetkezet üzletileg ésszerű indokokkal magyarázta meg az üzleti kapcsolat megszakítását, és a Natur Life Kft-vel való üzleti kapcsolat megszakítása a versenyre érezhető hatást nem gyakorolt. Vagyis a fentebb megállapított egyik feltétel sem állt fenn ahhoz, hogy az eljárás alá vontak magatartása a Tpvt. 21. § c) pontja alá tartozóan jogsértőnek minősülhessen.

A versenykorlátozó megállapodással kapcsolatban

43. A 2003. decemberében aláírt Szerződés azonban annyiban módosítja az eljárás alá vontak fent leírt magatartásának jogi megítélését, hogy az versenytársak közötti versenykorlátozó megállapodásnak minősül. A Szerződés ugyanis, annak rendelkezéseit tekintve, alkalmas a biomálnára vonatkozóan a beszerzési források két szövetkezet közötti felosztására, illetve korlátozta a Natur Life Kft. lehetőségét a biomálna beszerzési lehetőségei közötti választásban, ha nem is zárta ki teljesen azt, hogy a Natur Life biomálnához jusson a termelőkkel való közvetlen felvásárlási kapcsolatfelvétel formájában, amely utóbbi lehetőséggel a Natur Life nem élt.

44. A Tpvt. 11. § (1) bekezdése szerint tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, valamint a vállalkozások társadalmi szervezetének, a köztestületnek, az egyesülésnek és más hasonló szervezetnek a döntése (a továbbiakban együtt: megállapodás), amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki.

45. Az eljárás alá vontak egymás versenytársai a biomálna felvásárlása, illetve továbbértékesítése terén. A Szerződés korlátozza a Béke Szövetkezet biomálna értékesítési lehetőségeit oly módon, hogy arra vonatkozóan az eddigi versenytársát, a Faluszövetkezetet jelöli meg kizárólagossági jogokkal felruházva, amit később "elsőbbségi" joggá változtattak. A Tpvt. 11. § (2) bekezdésének d) pontja szerint a 11. § (1) pontban megfogalmazott tilalom különösen vonatkozik a piac felosztására, az értékesítésből történő kizárással, az értékesítési lehetőségek közötti választás korlátozására. A Versenytanács álláspontja szerint a Szerződésben lényegét tekintve önkorlátozás, azaz a Béke Szövetkezet a saját értékesítési lehetőségeit korlátozza a korábbi versenytársára, ez a körülmény azonban a jogsértés alól nem mentesít. Egy vállalkozásnak joga van kilépni egy piacról, semmilyen vállalkozás nem kényszeríthető versenyjogi alapon a piacon maradásra, ha az számára gazdaságilag vagy egyéb okokból nem ésszerű. A Béke Szövetkezet azonban nem lépett ki a piacról, továbbra is termeltet málnát. A versenykorlátozó Szerződést az a körülmény sem menti, hogy a Béke Szövetkezet – az állami támogatással összefüggésben – nem kérhet felszámolást mindaddig, amíg az állami támogatás feltételeként megjelölt időpont be nem következik. Ezeket a körülményeket azonban nem a jogsértéssel, hanem a szancionálással összefüggésben lehet figyelembe venni.

46. A Tpvt. 13. § (1) szerint nem esik kartell-tilalom alá a megállapodás, ha csekély jelentőségű. Jelen esetben a csekély jelentőség megállapíthatóságát – a piaci szereplők vélhetően magas piaci részesedésén túlmenően – kizárja a Tpvt. 13. § (2) bekezdésének b) pontja, mivel a Szerződés a piac versenytársak közötti felosztására vonatkozik.

47. A fentiek alapján a Versenytanács megállapítja, hogy a Szerződés alkalmas a gazdasági verseny korlátozására, ezért sérti a Tpvt. 11. §-ában, annak is különösen a (2) bekezdése d) pontjában foglalt tilalmakat.

48. A Tpv. 11. §-a tilalmába ütköző magatartások esetén a GVH-nak hivatalból vizsgálnia kell, hogy az a Tpv. 16. §-a alapján valamely csoportmentességi rendelet hatálya alá esik-e, illetve hogy a Tpv. 17. § (1) bekezdésének alapján egyedileg mentesíthető-e. Ezzel kapcsolatban különös jelentőségű az a tény, hogy a lényegében kétszereplős piac egyszereplőssé válik, ami lehetővé teszi a megtermelt biomálna jelentős részével kapcsolatban a verseny kizárását. A Tpv. 17. § (1) bekezdés d) pontja szerint a hasonló megállapodások egyedileg nem mentesíthetők, ezért a Versenytanács a többi alpont szerinti mentesíthetőség meglétét nem vizsgálta.

VII.

A jogsértés szankcionálása

49. A jogsértés megállapításán túlmenően a Versenytanács további szankciót a jelen ügyben nem tartott szükségesnek megállapítani tekintettel az alábbi körülményekre:

- a. az I. rendű eljárás alá vont valójában a piac olyan "kényszer-szereplője", amely kizárólag az állami támogatásokkal kapcsolatos korábban vállalt kötelezettségek miatt nem lépett ki eddig a piacról, a pénzügyi helyzete évek óta veszteséges és a Szerződés hatására sem javult, hiszen annak ellenértékét a nem málnatermesztéssel foglalkozó tagok üzletrészének kifizetésére fordította;
- b. a két szövetkezet a Szerződés megkötése előtt sem számított valódi versenytársnak, hiszen a Békeszövetkezetnek nincs feldolgozásra alkalmas hűtőkapacitása, és más szolgáltatásokat is a Faluszövetkezettől vett igénybe;
- c. valószínűsíthető, hogy a Békeszövetkezet a Szerződés nélkül is elsősorban a Faluszövetkezetnek értékesített volna bio-málnát, hiszen a Natur Life Kft. nem élt a neki felajánlott felvásárlási lehetőséggel;
- d. a Szerződést 2004. júniusában, a versenyfelügyeleti eljárás indulását megelőzően módosították a kizárólagossági kikötés hatályon kívül helyezésének szándékával;
- e. a Szerződést a 2004. évet követően hatályon kívül helyezték;
- f. a jogsértő magatartás megismétlődésétől (hasonló szerződés megkötésétől) nem kell tartani.

50. A határozat elleni jogorvoslat lehetőségét a Tpv. 83. §-a biztosítja.

Budapest, 2005. június 14.